

Hz:Ali(a.s)'ın Hutbelerinden-3

<"xml encoding="UTF-8?">

Cemel'den Önce:24

Ömrüm hakkı için, hakka karşı duranlara, azgınlığa ayak basanlara karşı savaştan hiç çekinmem, hiç gem kasmam. Allah kulları, korkun, çekinin Allah'tan; Allah'a sığınm mokrinden; size apaçık duran, apaydın olan yola düşün, gitmeniz gereken yöne yönelin.

Hemencecik üstünlüğe eremezseniz,[1] ilerde erersiniz; Ali vaat ediyor bunu size; borçlu olsun size.

[1] - Hemencecik erilecek üstünlük, dünyadaki zafer, ilerde erilecek üstünlükse âhiret mükâfatıdır.

25:(Muâviye ordusunun, şehirleri aldığı ve Büsr bin Ebi-Ertât'ın gelmesi üzerine, Yemen'de, memurları bulunan Abbasoğlu Ubeydullah'la Nümran oğlu Said'in ülkeyi bırakıp Kufe'ye gelmeleri üzerine minbere çıkıp buyurdular ki:)

Elimde Kufe kaldı ancak; onu sıkıyorum avucumda, onu gevşetiyorum. Ey Kufe, yalnız sen kaldın, sen. Senden de fırtınalar esmekte, kasırgalar kopmakta Allah çirkinleştirsın seni.

(Sonra şâirin şu beytini okudular:)

Baban Hayr'ın ömrü hakkı için ey Amr, ancak

Bana şu kabın dibinde birazcık artık kaldı mutlak.

(Sonra buyurdular ki:)

Haber geldi bana; Büsr Yemen'e gelmiş, Vallahi bu topluluk, sanıyorum ki yakın bir zamanda devletinizi alacak; buna sebep de batıl da toplanmanızdır; haktan ayrılmanızdır; imâmınız hak üzereyken ona isyan etmenizdir;

onlarsa imamları batıla uymuşken itâatte bulunmalarıdır. Onlar emaneti sâhibine veriyorlar; sizse hâinlik ediyorsunuz. Onlar şehirlerinde düzgün hareketlerde bulunuyorlar; sizse bozgunculuk ediyorsunuz. Size bir sağrağı bile emanet etsem, korkuyorum, denge bağlanacak halkasını koparırsınız.

Allah'ım, ben onlardan bezdim; onlar da benden bezdiler. Benim gönlüm onlardan daraldı; onların gönülleri de benden daraldı. Onların yerine, onlardan hayırlısını ver bana; benim yerime de benden daha şerrini musallat et onlara.[1] Allah'ım, gönüllerini, suda tuzun eridiği gibi erit.

Andolsun Allah'a ki Ganm oğlu Firâs oğullarından[2] bin atlı olsaydı sizin yerinizde, daha da sevgiliydi bana, daha da sevindirirdi beni.

(Sonra şâirin şu beytini okudular:)

Orda çağırsaydın onları eğer, Gelirdi sana yaz bulutları gibi yer yer.[3]

[1] - Hz. Emir'ül-Mü'minin (a.s) Kufelilere beddua ettiği gün Haccâc'ın doğduğu rivâyet edilmiştir.

[2] - Ganm oğlu Firâs oğulları, yiğitlikleriyle meşhur olan bir boydur.

[3] - Abbas'ın oğlu Ubeydullah, Yemen'de H. Emir'in (a.s) vâlisiydi Büsr, Muâviye'nin emriyle Mekke'ye gitmiş, onun emriyle, kadınlar ve çocuklar da dahil olmak üzere eşyâ'-î Murtazaviyyeden birçok kişiyi şehit etmiş, oradan Yemen'e geçmiş,

Ubeydullah'ın, kendi yerinde bıraktığı kaynatası Abdullah'ı ve oğlunu şehit etmiş, Ubeydullah'ın biri altı, öbürü beş yaşında bulunan, Abdurrahman ve Kasüm adlı iki oğlunu, analarının gözü önünde,

boğazlarını kesmek suretiyle şehit eylemişti. Anneleri, bu yüzden şuûruna hâlel getir-mişti; oğullarına mersiye okuyup gezer, hiçbir yerde karar kılamazdı (Fetret'ül-İslâm, s.165 ve devâmı; notlarıyla; Muhammed Abduh Şerhi s.63-66 ve notları).

26:(Sıffin savaşından önce)

Gerçekten de Allah, Muhammed'i sallallahu aleyhi ve âlihi vesellem, âlemleri korkutmak, indirdiği hükümleri emin olarak korumak üzere gönderdi. Ey Arap toplumu, o zaman siz, en kötü bir yol-yordam tutmuştunuz;

en kötü bir yeri yurt edinmişsiniz. Sarp taşlar, kayalar vardı yanınızda, yörenizde; zehirli yılanlar vardı çevrenizde. Bulanık sular içmedeydiniz; kötü yemekler yemedeydiniz; birbirinizin kanını döküyordunuz; yakınlık bile gözetmiyordunuz.

Aranızda putlar dikilmişti, tapıyordunuz; suçlar işliyordunuz, çekinmiyordunuz.

(Bu hutbeden):

Gördüm ki Ehlibeytimden yardımcım yok, onları ölüme sürmedim; çerçöpe karşı gözümü yumdum; boğazıma oturan şerbeti yuttum; öfkemi yendim; zakkumdan da acı olan o mihnete dayandım.

(Bu hutbede Amr b. Âs hakkında buyurmuşlardır ki:)

O, biatine karşılık bir para almayı şart koşmadıkça biat etmedi; fakat ne o biat edenin eli üstün olur; ne biat eden rezillikten kurtulur.[1]

Artık savaş için hazırlanın; savaşa gerekli olan şeyleri derleyip toplamaya bakın; çünkü ateşi yalımdandı artık, ışığı yüceldi artık.

[1] - Amr, Muâviye'ye, kendisine Mısır'a vâli tayinini şart koşarak biat etmiştir; ona işaret buyuruyorlar.

27:(Muâviye orduları Anbar'ı yağma ettikten sonraki hutbeleri:)

(Allah'a hamd-ü senâ, Rasûlüne ve soyuna salâvattan)

Sonra derim ki: Gerçekten savaş cennet kapılarından bir kapıdır; Allah onu, dostlarının seçkinlerine açmıştır. O'dur çekinme elbisesi, Allah'ın koruyucu çukalı, cevşeni; onun sağlam kalkanı.

Kim ondan çekinir de onu bırakırsa Allah ona aşağılık elbisesi giydirir, onu belâlar kavrar, bürür, bayağı bir hâle girer. Hak yoldan sapar, zebûn olur; savaşı bıraktığından dolayı batıla kapılır; horlanır kalır. Horluklara düşer, insâf edilmez ona; adaletten, insâftan şaşar.

Duyun, bilin ki ben sizi bu toplumla, gece gündüz, gizli âşikâr savaşa çağırdım; onlar size saldırmadan siz savaşın onlarla dedim. Artık andolsun Allah'a ki kendi ülkelerinde kendileriyle savaşılan toplum,

ancak aşağılık bir hale düşer. Sizse gevşek davrandınız, birbirinize yardım etmediniz, sonunda da her yandan saldırıp yağmaya koyuldular; yurdunuzda size üst oldular.

İşte şuracıkta Gaamid oğulları; orduları Anbar'a[1] gitmiş, Hassan b. Hassan'ıl-Bekrî'yi öldürmüş, askerinizi sınırlarından sürmüş, çıkarmış. Haber verdiler bana: Onlardan bir er,

bir Müslüman kadının, başkası da Müslümanların amânında bulunan bir başka kadının evine girmiş; halhallarını, bileziklerini, gerdanlıklarını, küpelerini almış.

Onlarsa ancak Allah'a sığınmışlar, kadere bağlanmışlar, düşmana yalvarmışlar, ağlayıp sızlanmışlar. Gelenler, sonra çekilip gitmişler. Onlardan hiçbirine bir zarar gelmemiş; onların hiçbirinin kanı dökülmemiş. Bundan sonra bir Müslüman, kederinden ölse kınanmaz; hattâ yerinde bir şeydir bence.

Şaşılabak şeylerin en şaşılabacağı da, bu toplumun batıda birleşmesi, sizinse haktan ayrılmanız.

Bu hâl, kalbi sıkır, öldürür, adamı kederlere karar, kahreder.

Yüzleriniz kara olsun, gönülleriniz gamla dolsun düşman oklarına bu çeşit amaç oluşunuz yüzünden. Size saldırıyorlar, mallarınızı yağmalıyorlar; siz saldırmıyor, yağmalanmıyorsunuz;

sizinle savaşıyorlar; siz savaşmıyorsunuz; Allah'a isyân ediliyor da siz razı oluyorsunuz. Yaz günlerinde onların üstüne yürümenizi emrettiğim zaman, hele biraz dur, bırak bizi; şu sıcak günler geçsin dediniz.

Kışın yürümenizi emrettiğim zaman, hele biraz dur, bırak bizi, şu soğuklar geçsin dediniz. Bütün bunlar, sıcaktan, soğuktan kaçış; sıcaktan, soğuktan kaçarsanız, andolsun Allah'a kılıçtan, daha fazla kaçarsınız siz.

Ey erkeğe benzeyenler, fakat erkek olmayanlar, çocuklar gibi gelgeç akıllılar, gerdeki kadınlar gibi akılları fikirleri tam olmayanlar, ey daldan dala konanlar, keşke sizi görmeseydim ben, keşke sizi tanımasaydım ben.

Bir tanıyış ki bu, sonu nedâmete dayandı; acıklanmayla sonuçlandı. Allah gebertsin sizi, kalbimi yaraladınız; gönlümü gamla, öfkeyle doldurdunuz; soluktan soluğa bana yudum yudum dert içirdiniz; bana isyân ederek reyimi bozdunuz, altüst ettiniz.

Sonunda Kureyş, Ebû-Tâliboğlu yiğit bir er ama savaşta bilgisi yok dedi. Allah atalarını başırlasın, onlardan bir tek kişi var mı ki savaşta benden daha tecrübeli olsun,

benden daha fazla ayak direyip dursun? Yirmi yaşına gelmemiştim ki savaşa giriştim; halâ da savaştaım işte; altmışı aştım, fakat itâatte bulunmayana ne reyim olabilir, ne emrim, ne tedbirim?

[1] - Anbar, Bağdat'ın on fersah batısında, Fırat nehri kıyısında bir şehirdi. Abbas oğullarının birinci halifesi Seffah zamanında hükümet merkezi olmuştu.

28:(Allah'a hamdû senâ, Rasûlüne ve soyuna selâtü selâmdan) Sonra, gerçekten de dünya, yüzünü çevirdi, geçip gitmekte olduğunu duyurdu; gerçekten de âhiret yüzünü gösterdi, gelmekte olduğunu buyurdu.

Duyun, bilin ki bugün, idman günüdür, yarın koşu var. Kim koşuyu kazanırsa ödülü cennettir; geri kalanaysa cehennem var. Yok mu ölümü gelip çatmadan tövbe eden; yok mu çetin günü erişmeden kurtuluşu için iş işleyen?

Duyun, bilin ki ümit günlerindesiniz; ardındaysa ecel var. Kim ümit günlerinde, eceli gelip çatmadan kullukta bulunur, iyi iş işlerse ameli fayda verir ona, ecelinden görmez zarar; kim ümit günlerinde, eceli gelip çatmadan kullukta kusur eder, iyi işler işlemezse ameli ziyân verir ona, eceli verir zarar.

Duyun, bilin de korku ânında nasıl amel ediyorsanız, amandayken de öyle amel edin. Duyun, bilin ki ben, isteyeniyi uykuya dalmış bir nimet görmedim Cennet gibi; korkanı uyuyup gaflette kalmış bir azâp, bir mihnet görmedim Cehennem gibi.

Duyun, bilin ki, kimi gerçek faydalandırmazsa batıl zarar verir ona ve kimi doğru yol, doğruluğa sevk etmezse, sapıklık sürüp götürür helâke onu. Duyun, bilin ki emredildiğiniz göçü kaldırmaya, azığı hazırlamaya. Sizin için en fazla korktuğum şu iki şey:

Nefse uymak, uzun-uzun, olmayacak ümitlere kapılmak. Dünyadayken yarın sizi kurtaracak şeyleri derin, devşirin dünyada.

29:Ey bedenleriyle bir araya gelip toplanmış dilekleriyle, istekleriyle darmadağın olmuş insanlar, sözünüzle sert kayalar erir gider; yaptığınız işle düşmanlar size tamah eder.

Meclislerde dersiniz: Var mı bize yan bakacak; savaş gelip çattı mı, dersiniz: Bizden uzak ol, uzak. Çağıranın çağırışı, size bir şeref, bir gayret vermedi; yüreğini sıkıttığınız kişi, huzur rahat görmedi. Bunların hepsi de sapıklıktan doğma bahaneler; hani borçlunun bugün, yarın diye borcunu vermemesine benzer.

Alçalmış kişi, horluğu gideremez; hak, çabadan, savaşmaktan başka bir şeyle elde edilemez.
Yurdunuzdan başka hangi yurttan düşmanı kovacaksınız; benden sonra hangi imâma uyup
savaşacaksınız?

Andolsun Allah'a aldanmış kişi, o kişidir ki, size aldanır; sizinle bir şey elde etmeyi uman, en
isâbet etmeyecek kumar okunu atar; utulur kalır; sizinle ok atan, yaya dayanağı olmayan,
temreni bulunmayan oku atar, perişan olur. Andolsun Allah'a, sözünüze inanmadan sabahladım;
yardımınızı ummadım; düşmanı sizinle korkutmadım.

Nedir hâliniz, nedir ilâcınız, nedir tedbiriniz? Onlar da sizin gibi adam. Bütün sözlerinizi bilgisiz
mi söylüyorsunuz; çekinmeden gaflete mi düşüyorsunuz; hakkınız olmayan bir şey mi
umuyorsunuz?

30:Osman'ın ölümüne sebep olduğu söylenince buyurmuşlardır ki:

Emretseydim elbette katil olurum; yok nehyetseydim elbette yardım etmiş bulunurdum. Yalnız
ona kim yardım ettiyse diyemez ki, öyle bir kişi onu alt etti ki ben ondan hayırlıyım; onu alt eden
de diyemez ki ona,

benden hayırlı olan yardım etti.[1] Ben onun hakkında, iki tarafa da uyan bir söz söyleyeyim size:
O, kendi reyile hareket etti; iyi etmedi. Siz de onun hakkında sabırsız davrandınız; iyi etmediniz.
Kendi reyile hareket edenin hükmü de Allah'a ait, sabırsızlıkta bulunanın da.

[1] - Yâni, ona yardım edenlerden hiç biri, benden hayırlı olan ona yardım etmedi diyemeyeceği
gibi, aleyhinde yürüyenlerden hiçbiri de benden hayırlı olan, ona yardım etti diyemez;

ona yardım edenler, aleyhinde bulunanlardan hayırlı kişiler değillerdi; benimse her iki bölükle
ilgim yok buyuruyorlar. Osman'a, sonuna dek verdiği öğütler mâlûmdur.

31:Cemel savaşından önce itaate davet için Zübeyr'e Abdullah b. Abbas'ı gönderirlerken
buyurdular ki:

Tahla'yla buluşma; buluşursan görürsün ki o, boynuzuyla süsmeye hazırlanmış bir boğadır sanki; serkeş bir bineğe binmiş; bana bu binek râm olmuş diyor. Sen Zübeyr'le buluş, görüş.

Çünkü o, yaratılış bakımından daha yumuşaktır. De ki: Halanın oğlu[1] diyor ki: Beni Hicaz'da tanıdın, Irak'ta inkâr ettin. Ne iş yüz gösterdi, ne gördün ki bu işi ettin?

[1] - Zübeyr'in anası Safiyye, Ebû-Tâlib'in kız kardeşidir ve Hz. Alinin (a.s) halasıdır.

32:Ey insanlar, inatçı mı inatçı bir zamanda sabahladık, nankör mü nankör ve çetin bir zamana kaldık. Bu zamanda iyi kişi kötü sayılmada; zâlîm, zulmünü, serkeşliğini arttırdıkça arttırmada. Bildiğimiz şeylerle faydalanmaktayız; bilmediklerimizi sormamaktayız; musibet gelip çatmadıkça da korkmamaktayız.

İnsanlar dört bölüktür: Bir bölüğü kendisi alçalmadıkça, kılıcı körleşmedikçe, malı mülkü azalmadıkça, yeryüzünde bozgunculuğu men etmez. Bir bölüğü kılıcını çekmiştir;

kötülüğünü izhâr etmiştir; yaya-atlı, adamlarını toplamıştır; kendisini ortaya atmıştır; dinini yok edip gitmiştir; bütün bunları da yok olacak mal elde etmek, yahut orduya baş olmak, başbuğ kesilmek,

yahut minbere çıkıp yücelmek, halka ululuk satmak için yapar. Ne kötü alışverıştır dünyayı kendin için para-pul görmen, ondan ibâret bilmen; Allah katında nâil olacağı lütfü, ihsanı karşılık verip dünyayı alman.

Bir bölüğü de âhiret ameliyle dünyayı diler; dünya ameliyle âhireti dilemez. Kendini alçak gönüllü göstermeye çalışır; adımlarını sık sık atar; eteğini beline çemrer; kötülüğünü gizleyip,

halkı emin etmeye uğraşır; Allah'ın, kusurları örtüşünü de suç işlemeye vesile kılar. Dördüncü

bölüğü ise, aslında bir yüceliği olmadığından soy-sop yüksekliğine sahip bulunmadığından bu hal, onu bir başka hale sokar. Kanaat ehli görünür, zâhitlerin libâsına bürünür; bu yüzden de ne gece dincelip yatar, ne gündüz bir şey yiyip doyar.

Geriye kalan erlerse, dönüp gidecekleri yeri anarak gözlerini yumarlar; mahşer korkusuyla göz yaşlarını dökerler. Kimi vakit per-perişan olurlar; kimi vakit korkarlar,

kahrolup giderler; kimi susarlar, ağızlarını yumarlar; kimi öz doğruluğuyla Allah'ı anarlar; kimi vakit de yasa düşerler, sızlanırlar. Kendilerini gizlediklerinden dolayı adları-sanları anılmaz; alçalış onları kavramıştır, izlerinin tozları bile belirmez.

Acı bir deniz içindedir onlar; ağızları kurumuştur, sesleri çıkmaz; gönülleri feryatları duyulmaz. Halka öğüt vere vere usanmışlardır; kahrola ola alçalmışlardır, öldürüle öldürüle azalmışlardır.

Dünya, gözlerinizde, deri tabaklanan ağacın yaprağından da aşağı olmalı; koyun kırkılan makastan düşen yün kırpıntısından da bayağı olmalı. Sizden sonrakiler sizden ibret almadan, sizden öncekilerden ibret alın siz; kötüleyip atın onu siz; sizden olup kendisine düşenleri o da attı çünkü.[1]

[1] - Hazret-i Emir'ül Mü'minîn Aleyhisselâm, bu hutbelerinde, kendilerini tatmin edemeyen kişilerin dünyadaki hallerini beyan buyurmaktadırlar. İnsanların bir bölümü, kendisine zarar gelmedikçe hiç bir şeye aldırmayan, iyiliği korumayan, kötülüğe karşı durmayan bencillerdir. Onlarca âlemin mihveri kendileridir, medârı da menfaatleri.

Menfaatlerine dokunul-madıkça her şeye razıdırlar; bunlar, "Kimin yanında bir mümin alçaltılırsa da o, o mümine kudreti olduğu halde yardım etmezse Allah onu kıyamet günü halkın önünde alçaltır", "Kim Allah'ın gazap ettiği bir buyruk sâhibinin yaptığı kötülüğe razı olursa Allah dininden çıkmıştır" "Kim bir zâlime, onun zâlim olduğunu bildiği halde,

yardım ederek giderse, Müslümanlıktan çıkar", buyuran İslâm Peygamberi'ne (s.a.a) tam inanmış kişiler değildirler (Câmi'üs-Sağır, 2, s.144, 2, 167). Âhireti dünya için isteyen; ibâdeti,

gösteriş için yapan; dini, dünyaya âlet eden kişilerse, kesin olarak İslâm'ın ruhuna ermemiş, gerçek Müslüman olmamış riyâkarlar, münâfıklar-dır ki şeyh geçinen, tarikat ulusu görünen kişilerin çoğu, bu tâîfedendir.

Hazret-i Emir'ül -Mü'minin'in (a.s) övdüğü kullarsa, Kur'ân-ı Mecid'de şu âyet-i kerîmelerle tavsif buyurulanlardır:

"Ve Rahmânın kulları, öylesine kullardır ki yeryüzünde gönül alçaklığıyla yürürler ve bilgisizler, onlara söz söyleyince sağlık, esenlik size diye cevap verirler. Ve öyle kişilerdir onlar ki,

gecelerini Rablerine secde ederek, onun tapısında kıyamda bulunarak geçirirler. Ve öyle kişilerdir onlar ki Rabbimiz derler, savuştur cehennem azâbını bizden; şüphe yok ki onun azâbı dâimîdir.

Gerçekten de orası, karar edilecek ne de kötü yerdir, durulacak ne de kötü yurt. Ve öyle kişilerdir onlar ki yoksul-lara bir şey verince ne isrâf ederler, ne de az verirler, ikisinin ortasını bulurlar.

Ve öyle kişilerdir onlar ki Allah'la beraber başka birine kulluk etmezler ve haklı olmadıkça Allah'ın harâm ettiği bir cana kıyıp kimseyi öldürmezler ve zinâ etmezler. Ve kim, bunları yaparsa cezaya düşer...

Ve öyle kişilerdir onlar ki yalan tanıklıkta bulunmazlar ve suç yapılan yere uğrarlarsa oradan, suç, yapmadan ve yapılan suça razı olmadan geçip giderler.

Ve öyle kişiler-dir onlar ki Rablerinin delilleri anıldığı ve Kur'ân okunduğu zaman, sağır bir halde ve körü körüne yerlere kapanmazlar ve öyle kişilerdir onlar ki Rabbimiz derler, eşlerimizden, soylarımızdan, gözlerimizi aydınlatacak kişiler ihsan et bize ve bizi, çekinenlere imâm, kılavuz kıl." (25, Furkan, 63-74).

Cenâb-ı Mevlânâ, Mesnevi'de dünyayı anlatırken: "Dünya nedir? Allah'tan gâfil olmak, yoksa kumaş, gümüş, altın dünya değildir. Malı-mülkü din için yüklenirsen; bunu, Peygam-ber, ne güzel maldır güzel kişinin malı diye övmüştür.

Geminin içine dolan su gemiyi batırır, ama altındaki su ona yürüme gücü verir. Süleyman

Peygamber, mal-mülk sevgisini gönlünden sürüp çıkardığı için kendisine yoksul adını taktı.

Ağız kapalı testi, engin suda, içi havayla dolu olarak yüzer; insanın da gönlünde yokluk havası oldu mu, su üstünde içi havayla, gerçek aşkıyla dolu olarak gider. Gönülde yokluk sevgisi varken insan, dünya suyunun üstünde batmadan durur; bu dünyanın bütün malı onun olsa bu, gözüne görünmez bile" buyurur (1. Nicholson basımı, s.61-62. beyit. 983-989).

"Mal isteklerin esâsıdır, mayasıdır" buyuran Hazreti Emir (a.s), "İnsanlar dünyanın oğullarıdır; insan, anasını severse kınanmaz" buyurmuşlardır (s.218).

Bu bölümün son yazısı, bu bahsi büsbütün açıklayacağı için bu kadar îzâhı, burada yeterli buluyoruz.

33:Cemel savaşından önce savaşa giderlerken Abbasoğlu Abdullah, Zikar'da, huzurlarına girmişti. Hazret, ayakkabısını tâmir ediyordu. Abdullah diyor ki: Bana, "Bu ayakkabının değeri nedir" buyurdular.

Değeri yok ki dedim. Buyurdular ki: Andolsun Allah'a ki: "Bu ayakkabı, size Emir olmaktan daha da sevgilidir bana; ancak gerçeği ayak üstünde durdurmak, batılı gidermek için bu Emirliği kabûl ediyorum" Ondan sonra kalkıp minbere çıktılar, buyurdular ki:

Gerçekten de noksan sıfatlardan münezze olan Allah, Muhammed sallallahu aleyhi ve âlihi veselleme gönderdiği vakit Araplar içinde ne bir kitap okuyan vardı; ne bir peygamberlik iddiâ eden.

O, onları sürdü, yürüttü de her birini, lâıyk olduğu yere koydu; kurtuluş yerine ulaştırdı; mızrakları dümdüz durdu; halleri düzeldi; ıstırapları yatıştı.

Andolsun Allah'a ki ben, bu orduyu sürenlerdenim; onlarla savaştan yüz çevirip kaçtılar; bense ne âciz oldum, ne korktum; hâlâ da o çeşit gitmedeyim, o çeşit yürümedeyim, Mutlaka batılı deler, yararım da yanından, yöresinden hak çıkar, yüz gösterir.

Kureyş'le ne işim var benim; andolsun Allah'a ki onlar kâfirdiler, savaştım onlarla; şimdi de

sınanmalara düştüler, doğru yoldan şaştılar; gene savaşacağım onlarla: Dün onlarla görüşüp konuşmadaydım; nitekim bugün de görüşüp konuşmadayım onlarla.

34:Şamlılarla savaştan çekinenlere hitapları:

Yuf olsun size; yazıklâr olsun size; sizi azarlamaktan usandım artık. Âhirete karşılık dünyâ yaşayışına mı razı oldunuz; yüceliğe karşılık alçalmayı mı hoş buldunuz? Sizi, düşmanınızla savaşa çağırđığım zaman korkudan gözleriniz dönüyor; sanki ölüm gelip çatmış da sizi belâlara uğratmış; gaflete dalıp gitmişsiniz de o gaflet sizi sarhoşluğa atmış.

Bana bir söz bile söyleyemiyorsunuz; bir cevap bile veremiyorsunuz. Gönülleriniz perîşan; aklınız gitmiş başınızdan; hiçbir şeyi akıl edemiyorsunuz. Size güvencim yok bu böyle gittikçe, bu karartı devam ettikçe.

Dayanağım desteğim değilsiniz ki dayanayım size; kolum kanadım olmuyorsunuz ki sığınayım size. Siz sanki sürüp haydayanları yitmiş develersiniz; bir yandan sürölüp bir yana getirilirler; öbür yandan da dağılıp giderler.

Andolsun Allah'a ki siz, savaş ateşini ne de kötü yakıp tutuşturanlarsınız. Onlar size düzen kurmadalar; siz kurmuyorsunuz; onlar yörenizi kaplıyorlar; şehirlerinizi alıyorlar; siz tınmıyorsunuz.

Onlar sizden gözlerini yummuyorlar; siz gaflet içindesiniz; onları unutuyorsunuz. Vallahi birbirlerine yardım etmeyenler alt olup giderler. Vallahi sanıyorum ki savaş kızıştı, ölüm yalımlandı mı, bedenden kopan, bir daha da yerine konmayan baş gibi Ebu-Tâlib oğlundan ayrılıp gideceksiniz.

Andolsun Allah'a ki düşmanın kaldırışını bekleyen kişiye saldırır düşman, etini kemiğinden sıyrır, kemiğini kırar, ufalar; derisini yüzer gider. O kişinin aczi büyük mü, büyüktür elbet.

Gönlündeki azim zayıf mı, zayıftır, yoktur ona bir medet. İstersen böyle ol sen; fakat ben, andolsun Allah'a, düşmanın saldırısından önce ona öyle saldırırım ki, Meşârif'de[1] yapılmış

kılıçlarla öylesine vururum ki kellelerdeki küçücük kemikler havaya uçar; kollar, bilekler, ayaklar yerlere düşer; bundan sonra da Allah, dilediğini yapar, işler.

Ey insanlar, benim sizin üzerinizde hakkım var; sizin de benim üzerimde hakkınız var:

Bana vâcip olan hak, size öğüt vermektir; ganimetleri size bölüştürmektir; bilmediğinizi öğretmektir; sizi edebe sokmaktır; böylece nasıl hareket edeceğinizi bilirsiniz; öğrenirsiniz.

Size vâcip olan hak da, biate vefâ etmenizdir; ben varken de, yokken de birbirinize öğüt vermenizdir; çağırdığım zaman gelmenizdir; buyurduğum zaman itâat etmenizdir.

[1] - Arabistan'da Meşârif denen köylerde çok iyi kılıç yapanlar bulunur, orada yapılan kılıçlara "Meşârif kılıcı"denirdi.

35:Hakemeynden sonra bir hutbeleri:

Zaman, ağırlığından kırıp geçiren, çetinliğinden ezip gideren bir iş etse, bir olay çıkarsa bile Hamd Allah'a. Bilirim bildiririm ki, Allah'tan başka yoktur tapacak; Onunla, O'ndan başka yoktur bir kulluk edilecek mâbud ve gerçekten de Muhammed, kuludur, elçisidir; Allah'ın salâtı O'na ve soyuna olsun.

Bundan sonra derim ki: Gerçekten de esirgeyen, bilen, tecrübe sâhibi olan öğütçünün öğüdüne isyan, insanı şaşkınlığa düşürür; sonunda da nedâmete sürer götürür. Bu hakem tayin etmek husûsunda emir verdim, gizlediğim reyimi süzdüm, tertemiz ettim, size söyledim. Ne olurdu Kasir'in emri dinlenseydi.[1]

Cefâ edici muhâlifler gibi, isyancı düşmanlar gibi baş çektiniz; dinlemediniz beni; hem de öylesine dinlemediniz ki sonunda öğüt veren bile öğüdünden şüpheye düştü; her yanı ısıtan reyini kınamaya kalkıştı.

Ben de, siz de Hevâzin boyundan olan kardeşin söylediğine döndük.

Mün'arac'ül-Levâda[2] reyimi bildirdim, emrettim size;

Ertesi günün kuşluğu oluncaya dek doğruluğu anlaşılmadı sizce.

[1] - Ne olurdu Kasir'in emri dinlenseydi. Bu, bir atasözüdür. Hıyre padişahı Cüzeyme, Cezire padişahının babasını öldürtmüştü. Kızı, babasının yerine geçince Cüzeyme'ye, ben bir kadını,

kadına padişahlık yaraşmaz; seninle evlenmek istiyorum; halk kınamasa ben gelirdim; sen gel de aradaki düzensizlik kalsın, birleşelim diye haber gönderdi. Cüzeyme, bu söze inandı.

Kölelerinden Kasir'in öğüdünü dinlemeyip bin kişiyle gitti ve tuzağa düşürölüp öldürölldü. Bundan sonra da "Ne olurdu Kasir'in emri dinlenseydi" sözü bir atasözü olarak söylenmeye başladı.

[2] - Mün'arac'ül-Levâ bir konak yeridir. Beyit, Düreyd'in bir kasidesindendir. Kardeşi Abdullah'la Hevâzin oğlu Bekroğullarının savaşından dönerken kardeşine orda konaklamamasını söylemiş, fakat sözünü dinletememişti. Kuşluk çağında, orda tuzağa düştüler; Abdullah öldürölldü; Düreyd, yaralı olarak kurtuldu ve bu münâsebetle bu beytin bulunduğu kasîdeyi söyledi.

36:Nehrivan'da Hâricilere hitapları:

Bu nehrin kıyılarında öldürölleceksiniz; bu yörenin çukurlarında yerlere serileceksiniz; hem de Rabbinizden apaçık bir delile sâhip olmadan; yaptığınızın doğru olduğuna dâir elinizde bir hüccet bulunmadan; ben bu hâlden önce sizi korkutmadayım;

size öğüt vermedeyim. Dünya sizi şaşırtmada; kader sizi helâk etmede. Sizi şu hakem işinden men etmiştim; düşmanlık edercesine karşı geldiniz bana; reyimi dileğinize bıraktım. Kafasız bir topluluksunuz; akli kıt bir kalabalıksınız. Bense sizin bir kötü işe düşmemenizi istiyordum; size bir zarar gelmemesini diliyordum.

37:Onların güçleri kuvvetleri yokken ben kalktım, yardıma koştum: onlar başlarını hırkalarının yakalarına sokmuşlarken ben kendimi meydana attım; onlar sözden kalmışlarken ben konuştum;

onlar durup dururlarken ben Allah ışııyla karanlıkları aştım. Gene de en hafif konuşanları bendim; kendini en fazla göstermemeye çalışanları bendim. Gemi salıverip atımı koşturdum atımı koşturdum; öndülü alıp koştum.

Bir dağ gibiydim ki yeller onu yerinden kıpırdatamaz; kasırgalar onu söküp atamaz. Hiç kimsenin gücü yoktu ki yüzüme karşı bir ayıbımı söyleyebilsin; kimsenin haddi değildi ki ardımdan beni kinasın.

Aşağılık bir hale düşen, benim katımda yüceydi, üstündü; ona zulmedenden hakkını alırdım ben. Kuvvetli olan, benim katımda zayıftı; mazlûmun hakkını alırdım ondan. Allah'ın kazâsına razı olduk; emrine teslim olup itâatte bulunduk.

Hiç gördün mü Allah'ın elçisine, Allah'ın salâtı O'na ve soyuna olsun, yalan isnâd edeyim, O'na iftirâda bulunayım? And olsun Allah'a O'nu ilk gerçekleyen kişiyim ben; O'na yalan isnâd eden ilk kişi olmam ben.

Yapacağım işe baktım; verdiğim sözü hatırladım, tuttum; biat ettim.[1]

[1] - Hazret-i Rasûl-i Ekrem'e (s.a.a) ilk imân eden, erkeklerden Emir'ül-Mü'minin (a.s), kadınlardan zevceleri Hazret-i Hadice'dir (r.a). Bunda; "Tirmizî,

Müstekder-i Sahîhayn, Müsned, Kenz'ül-Ummâl" gibi hadis kitaplarıyla "İsâbe, İstiâb, Üsd'ül-Gaabe" gibi sahâbenin hâl tercemele-rini bildiren kitaplar, tarihler müttefiktir.

Neseî, "Hasâis"inde Ali'nin (a.s) "Ben Allah'ın kuluyum, Rasûlullah'ın kardeşiyim, Sıddıyk-ı Ekber benim; insanlardan yedi yıl önce îman ettim ben" dediğini kaydeder (S.3).

İbn-i Mâce'nin "Sahîh"inde de aynı meâlde bir hadis vardır (s.12). Üsd'ül-Gaabe, Ebû Eyyub'ül-

Ansârî'den, Hz. Peygamberin (s.a.a), "Melekler bana ve Ali'ye yedi yıl salâvat getirdiler; çünkü benimle ondan başka (Hadice müstesna) namaz kılan yoktu" buyurduğunu rivâyet eder (c.4, s.18).

Bu sözlerde, Hz. Rasûl'ün (s.a.a) vefatlarından sonraki olaylara, yâhut Osman'ın şehâdetinden sonraki biate de işaret vardır.

38: Şüpheye dair

Şüpheye, gerçeğe benzediğinden şüphe adını verdiler; ama Allah dostlarının ışıklarında tam gerçeği görüş, hakkı buluş vardır; delilleri doğru yolu gösterir. Allah düşmanlarının çağrılarındaysa sapıklık vardır; delilleri körlüktür; ölümden korkan, ondan kurtulamaz; yaşamayı seven, yaşayışı elde edemez.

39:(Nu'man bin Beşir, Muâviye'nin emriyle Irak'a yürümüş, Ayn'et-Temr denen yere yaklaşmıştı. Orda Emir'ül-Müminin'in (a.s) tarafından memur olan ve yanında yüz kişi kadar asker bulunan Mâlik bin Kâ'b hâli bildirdi.

Hazret, minbere çıkıp Hamd ve salâvattan sonra Mâlik'e yardım etmelerini buyurdu. Iraklılardan ancak üç yüz kişi toplandı Hazret me'yus olup buyurdular ki:)

Bir topluma düştüm ki emrettim mi, tutmazlar; çağırdın mı gelmezler. A babaları geberesiceler, ne diye beklersiniz Rabbinizin yardımını? Dininiz mi yok ki sizi bir araya toplasın, gayretiniz mi yok ki sizi kızdırsın, kızıştırsın. Aranızdan kalkmışım, bağıryorum, yardım istiyorum; içinde dinelmişim, çağırıyorum; gelin diyorum size.

Ne sözümü duyuyorsunuz, ne emrimi dinliyorsunuz. Sonunda işleri örten perde kalkacak; kötü sonunuz meydana çıkacak; ama sizin bu haliniz de o zamana dek sürüp gidecek. Size kasteden, size yardım etmez; onlar sizi merâmınıza eriştirmez.

Sizi kardeşinizin yardımına çağırdım; göbek ağrısına tutulmuş deve gibi sızlandınız; yükten sırtı yaralanmış deve gibi ağır davrandınız. Sonra sizden per-perişan zayıf mı zayıf bir bölük

çıkageldi; sanki gözleri göre göre ölüme sürükleniyorlardı.

40:Hâricîlerin, hüküm ancak Allah'ındır demelerini duyunca buyurdular ki:

Doğru bir söz; fakat onunla batıl murât edilmede. Evet, gerçekten de hüküm ancak Allah'ın; ama bunlar, emri ancak Allah verir diyorlar; oysa ki insanlara iyi, yahut kötü, mutlaka bir emir sâhibi gerektir.

İnanan, onun buyruğu altında işe koyulur; kâfir, onun sâyesinde faydalar bulur; Allah, takdir ettiği zamânı onunla yürütür. Mallar, ganimetler, o yüzden toplanır; yollar, o yüzden emin olur; zayıfın hakkı, kuvvetliden onunla alınır da iyi kişi huzura erer; kötüden görmez zarar.

(Bir rivâyette de Hâricîlerin sözlerini duyunca buyurmuşlardır ki:)

Ben de sizin aranızda, sizin hakkınızdaki Allah hükmünü beklemekteyim.

(Sonra buyurmuşlardır ki:)

İyi bir emir sâyesinde temiz kişi işe koyulur; kötü emir yüzünden de kötü kişi fayda bulur; zamanı bitinceye, ölümü yetinceye dek bu böyle sürer gider.

41:Gerçekten de vefâ, doğrulukla ikizdir; ondan daha vefâlı bir kalkan da bilmiyorum ben; dönüp varacağı yeri bilene gadretmez o. Öyle bir zamana geldik, öyle bir günde sabahladık ki bu zamandakiler, bu günde yaşayanlar, vefâsızlığı,

hâinliği, iş başarma sanıyorlar, tedbirde bulunma sayıyorlar; bilgisizler de bu çeşit kişileri, iyi iş bilir kişiler biliyorlar, güzel düzenler düzüyorlar diyorlar. Ne oldu onlara? Allah gebertsin onları.

Aklı fikri olan, hîleyi, düzeni görür, ona giden yolu bulur; ama onun ardında Allah'ın emrinden, nehyinden bir engel vardır. Apaçık gördüğü hîleye gücü kudreti yeterken bırakır onu, tenezzül etmez ona. Ona tenezzül eden, fırsatını bulup o düzene başvuran kişi, din hususunda çekinmesi, sakınması olmayan kişidir ancak.

42:Ey insanlar, sizin için korktuğum şeylerin en korkuncu iki şeydir: Hevâ ve hevese uymak, olmayacak uzun dileklere kapılmak. Hevâ ve hevese uymak insanı haktan alıkoyar; uzun dileklere kapılmak âhireti unutturur.

Duyun, bilin ki dünya ardını döndü, gitti gider; ondan kalan, içilmiş, sonra da baş aşağı çevrilmiş kaptan sızacak bir kaç katredir ancak; dökülür, yiter. Duyun, bilin ki âhiret, yönelmiştir, geldi-gelecek.

Her birinin de oğulları var; siz âhiret oğulları olun; dünya oğulları olmayın; çünkü kıyâmet günü, her çocuk anasına katılacak. Bugün iş günüdür, soru günü değil; yarınsa soru günüdür, iş günü değil.

43: Cerir b. Abdullah'ı Muâviye'ye gönderdikten ve onun gelmemesinden sonra savaşa hazırlandıkları sırada buyurdular ki:

Cerir Şam'da, onların yanında; fakat belli beyan bir haber elde edememiş; ona bir vakit tayin etmiştim; ondan sonra da orda kalması, ya aldanmasına delâlet eder, ya isyânına.

Bu yüzdendir ki Şamlılarla savaşa hazırlanmaktayım. Ama reyim, acele etmemenizdir; hazırlanmanız için sizi zorlamıyorum; yalnız şu muhakkak ki ben, bu işin gözüne, burnuna vurdum; ardına önünü evirip çevirerek baktım; bu işe iyice dikkat ettim; bu hususta iyiden iyiye düşündüm taşındım; sonunda şu karara vardım:

Benim için ya bunlarla savaşmak var, ya Muhammed'e, sallallahu aleyhi ve âlihi, kâfir olmak var. Gerçekten de önce halkın başında bir Emir vardı; olmayacak şeyler yaptı; halkın ağzını açtırdı; sözler söylenmesine sebep oldu, dediler, söylediler; kızdılar, köpürdüler; onu ortadan kaldırdılar.[1]

[1] - Muâviye, Cerir b. Abdullah'a hüsn-i kabûl göstermiş, fakat kesin bir cevap vermemişti. Hazreti Emir (a.s) dört ay kadar bekledikten sonra Cerir'e, kesin bir cevap alması hakkında mektup gönderdiler.

Muâviye, Amr b. Âs'la danıştı. Amr, Mısır hükümetinin kaydı hayat şartıyla kendisine verilmesini şart koştuktan sonra Osman'ın kanlı gömleğinin mescitte teşhirini, Osman'ı, Ali'nin öldürttüğüne halkı kandırma-sını tavsiye etti. Bir yandan da Ömer'in oğlu Abdullah'ı, Sa'd b. Ebi-Vakkas'ı, Mahammed b. Selme'yi isyâna teşvike başladı.

Medineliler, gönderdiği mektuba, Muâviye'nin, tulekaadan, yâni Mekke'nin fethinde bağışlanıp azad edilenlerden olduğunu, bu yüzden de hilâfete lâıyk olmadığını bildirmek sûretiyle cevap verdiler.

İsyana teşvik için çağrılan Abâde b. Sâmit'se, Muâviye'yle Amr oturlurken gelmiş, ikisinin arasına oturmuştu. Muâviye, Osman'ın şehâdetinden bahsedip Abâdeyi kendi tarafına imâle için sözler söylerken Abâde, neden aranıza girdim, anladınız mı dedi.

Muâviye, neden deyince Abâde, siz dedi, Tebük gazasından gelirken yanyana yürüyordunuz; Hz. Rasûl (s.a.a) bunların ikisini bir arada gördünüz mü, aralarını ayırın; çünkü bunlar, ebediyen hayır üzere birleşmezler buyurmuştu; onun için aranıza girdim.

Cerir dört ay kadar bekledikten sonra Kûfe'ye gelip Muâviye'nin savaşa hazırlandığını bildirdi. Mâlik'ül-Eşter, vaktin ziyânına sebep olduğundan Cerir'e çıkıştı;

O da Fırat kıyısındaki Karsisâ şehrine gitti; sonradan da Muâviye'ye iltihak etti; fakat savaşa katılmadı. Hz. Emir, bu zâtın Kûfe'deki evini yıktırmıştı. Hicretin elli birinci, yahut elli dördüncü yılında ölen Cerir b. Abdullah, Hz. Rasûl'ül (s.a.a) vefâtından kırk gün önce Müslüman olmuştu (Tenkih, 1, s.210; Fetret'ül-İslâm, s.107-111).

44: Maskala b. Hubayrat'îş-Şeybânî, kaçıp Muâviye'ye gittiği zaman buyurdular ki:

Allah Maskala'yı çirkinleştirsın, rezil etsin, cezasını versin. Uluların işini yapmıştı, aşâğılık kişilerin kaçıışı gibi kaçtı. Onu övecek kişiye fırsat vermeden susturdu onu; yaptığıı söyleyecek kişiyi gerçeklemedi, pusturdu onu. Kaçmasaydı kolayına gelini alırdık ondan, kalanı için de mal-mülk sâhibi olmasını beklerdik onun[1].

[1] - Ardşir-i Hurra'da Hazreti Emir'in âmilî olan Maskala, Sıffin'de Emir'ül-Müminin'le (a.s) beraber olup sonradan Hâricilere katılarak Medayin'e giden Harrit b. Râşid'in-Nâcî üzerine iki bin altıyla gönderilmişti.

Arkadan yollanan müfrezelerle de kuvvet bulan Maskala, onlarla savaştı. Harrit ve ona uyanların çoğu öldürüldü. Önce Hıristiyanlar sonra Müslüman olan, sonra da dinden dönen beş yüz bin erkek ve kadın tutsak oldu.

Yolda bunlar, Maskala'ya sızlandılar. Maskala bunları beş yüz dirheme satın aldı. Kufe'ye gelince iki yüz, yahut yüz bin dirhemini beytûlmâl'e verdi; geri kalanını vermedi, Şam'a kaçtı. Kardeşi Nuaym b. Hubayra, Hazretin ashabının ileri gelenlerindendi. Maskala'yı hicveden şiirinde,

Muhammed'den sonra insanların en hayırlısından ayrıldın.

Az bir mal için; o da mutlaka eriyip gidecek.

beytini söylemişti. Hazret, Maskala'nın evini aratmış, yeri kazdırmış, yerde gömülü silahlar bulunmuştu (Harrit için Tenkih'in 1. cildine; s. 397, Maskala için 2. cildinin 219. sahifesine, Nehc'ül Belâga Şerhi'ne, s.94-95; 95, 1. nok, Kazvinî'ye bakınız; 1, s.171-172).

45:Hamdolsun Allah'a ki rahmetinden ümit kesilmez, nimetinden ümitsizliğe düşülmez. Rahmetinden ye'se kapılan olmaz; kulluğundan baş çeken bulunmaz. Öyle bir Mâbuddur ki, rahmeti eksilmez, nimeti yok olup bitmez.

Dünya bir yurttur ki zevâl bulması, yok olması, ehlinin de onu bırakıp gitmesi, göçüp yitmesi mukadder. Pek tatlıdır, yemyeşil; ama dileyenden tezce kaçır gider; can gözüyle ona bakan varlığından şüpheye düşer.

En güzel, en hayırlı bir azıkla göçüp gidin oradan; yetecek şeyden fazlasını istemeyin, sizi götüreceksin nesneden ziyâdesini dilemeyin ondan.

46:Şam'a hareket ederken buyurmuşlardı ki:

Allah'ım, sana sığınırım yolculuğun meşakkatinden, dönüşün kederinden, mihnetinden; ehlimizde, malımızda, kötülükler görmekten. Allah'ım, sensin yolculukta yoldaşımız; ehlimizi bıraktığımız; hem bizimle olan, hem ehlimizle bulunan, senden başka kimse olamaz; çünkü ehlimiz arasında bıraktığımız kişi bizimle yola düşemez; alıp beraber götürdüğümüzse, ehlimizle kalamaz.

47:Kufe'ye Hitapları:

Ey Kufe, seni Ukâz[1] pazarında serilen tabaklanmış deri gibi çekilmiş, ezilmiş görüyorum ben. Hâdiseler, ayakları altında seni ezecek; sırtına binecek. Ama hiçbir zorbayı bilmem ki sana kötülük etmeyi dilesin de Allah onu, kendi derdiyle uğraştırmasın; bir öldüren gelmesin de onu oklayıp gebertmesin.

[1] - Ukâz, Nahle'yle Tâif arasında bir pazar yeriydi. Câhiliyye devrinde, Zilka'de ayının başından itibaren orada toplanırlar, şâirler şiirlerini okurlar, soylarını boylarını över-lerdi. Alış verişlerde bulunurlardı. Bu pazarda en fazla tabaklanmış Tâif derisi satılırdı.

Kufe'ye kastedenlerin hemen hepsi bir derde uğramıştır. Ziyad bin Ebih; Küfelileri, Emir'ül-Müminin'e (a.s), hâşâ, sebb için mescitte toplatmışken perdecisi mescide gelip kendisine inme indiğini haber vermiş,

oğlu Ubeydullah, cüzam hasta-lığına tutulmuş, sonunda öldürülmüş, Haccac, karnının derdinden gebermiş, Amr b. Hubayra ve oğlu Yûsuf, baras illetine uğramışlar, Hâlid, hapiste açlıktan ölmüş, Muhtâr, Yezid b. Mühelleb ve Mıs'ab da öldürülmüşlerdir.

48:Sıffîn'e giderlerken Nuhayle'de buyurmuşlardı ki:

Hamd Allah'a gece gelip çattıkça, karanlığı bastıkça. Hamd Allah'a bir yıldız göründükçe, battıkça . Hamd Allah'a ki nimeti, ihsanı eksilmez, bir şey karşılığında lütfetmez.

Bundan sonra şunu bildireyim ki öncülerimi gönderdim; emrim kendilerine gelinceye dek Fırat kıyısını bırakmamalarını emrettim. Şu suyu zaptedip oraları korumak, sizden olup Dicle kıyılarında yurt edinmiş azlık bir topluluğu sizinle beraber düşmana saldırtmak, onları size yardımcı etmek istedim.

49:Hamd Allah'a ki işlerin gizliliklerini örttü, gizledi; fakat ona bütün gizlilikler âşikâr, her şeyden kudretini, sanatını bildiren bir delil eder izhâr; her yanda delilleri berkarar.

Gören O'nu göremez; ama görmeyen göz de inkâr edemez; nitekim O'nun varlığını ispat eden gönül de onu göremez. Yücelikte en üstündür; O'ndan üstün bir varlık olamaz; yakınlıkta en yakındır;

O'ndan yakın bir var bulunamaz. Ne yüceliği, yarattığı bir şeyden uzaklaştırır O'nu; ne yakınlığı yarattıklarıyla eşit eder O'nu. Akıllara sıfatlarını sınırlamayı bildirmemiştir;

ama O'nun varlığını, birliğini tanımaktan da onları perdelememiştir. Öyle bir vardır, birdir ki varlık nişaneleri, O'na şehâdet eder, inâdına inkâr edenin gönlü bile varlığını ikrâr eyler. Allah, O'nu yaratıklara benzetenleri, yahut inat edip inkâr edenlerin söyledikleri sözlerden yüce mi, yücedir.[1]

[1] - "Kendileri de bunlara adamakıllı inandıkları, bunları iyice bilip anladıkları halde zulümle, ululanmayla inâdına inkâr ettiler; bak da gör bozguncuların sonu ne oldu" (Neml,14).

50:Gerçekten de fitnelerin meydana çıkışı, dileklere uyulmadandır ancak; sonradan uydurulan hükümlere kapılmadandır mutlak. Bunlarda Allah'ın kitabına muhâlefet vardır.

Bunlara sarılanlar, Allah'ın dîninde olmayanlara katılanlardır. Batıl, gerçekten tam ayrılıysaydı, arayanlardan gizli kalmazdı. Gerçek de batıl oluş şüphesinden tam arınsaydı inatçıların dillerine düşmezdi.

Fakat bundan bir avuç alınmıştır; ondan da bir avuç; sonra birbirine karılmıştır, katılmıştır. Bu yüzden de şeytan, dostlarına saldırır; onları batıla daldırır; ancak Allah, önceden kimlere güzel bir mazhariyet verdiyse, onlar kurtulur.

51:Siffin'de Muâviye'nin Ordusu Fırat'ı Zaptedip Su Vermeyince Buyurdular ki:

Bunlar sizden savaşı tatmak, sizin elinizden savaş aşını yiyip kanmak istiyorlar; doyurun onları. Ya aşağılığa razı olun, şerefsizliği göze alın; yahut kılıçları kanlarla sulayın da suya kavuşun, içip kanın. Kahrolarak, alçalarak yaşamanızdadır ölüm; kahrederek, yücelerek ölmenizdedir dirim.

Duyun, bilin ki Muâviye, bir bölük azgınla gelmiş; işi, gerçeği onlardan gizlemiş; onların göğüslerini ölüm oklarına amaç etmiş.

52:Duyun, bilin ki dünya yüzünü çevirdi; geçip gitmekte olduğunu duyurdu; iyisi kötü oldu, hayrı şer kesildi; ardını döndü gitti-gider. İçinde oturanları yokluğa sürer, komşularını ölüme haydar.

Ondaki tatlı, acıdı, ondaki berrak su bulandı. Kabın dibine konan çakıl taşlarını ıslatacak, fakat susamış kişinin boğazını ıslatmayacak, susuzluğunu kandırmayacak kadar su kaldı ancak.

Allah kulları, ehline zevâl mukadder olan şu yurttan göç etmeye hazırlanın; şu yurttan dilek, istek, alt etmesin sizi; fazlaca kalıp eğlenmeniz aldatmasın sizi.

And olsun ki gevşegini yitirmiş, sağa-sola koşan develer gibi bağırırsanız, güvercinler gibi dem çekseniz, dünyadan kesilmiş râhipler gibi feryat etseniz, mallarınızı,

evlâdınızı bırakıp Allah'a yönelseniz, katındaki yüce derecelere ulaşmayı, ona yaklaşmayı dileseniz, yahut kitaplarında yazılmış suçlarınızın örtülmesini meleklerinin yazdıklarının silinmesini isteseniz, gene size, onun vereceğini umduğum sevâptan pek azı verilir sanırım. Gene de azâba uğrayacağınızdan korkar dururum.

Andolsun Allah'a, yürekleriniz yanıp erise, onun dileğiyle, onun korkusuyla gözleriniz kan ağlasa, sonra da dünyada bu hâl ile yaşayıp gitseniz, boyuna da çalışıp dursanız gene de Allah'ın size verdiği nimetlerin şükrünü yerine getiremezsiniz; gene de sizi îmana hidâyet etmesinin

.karşılığını ödeyemezsiniz